

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет

Кафедра обліку і оподаткування та маркетингу

МАГІСТЕРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Виконав:

студент II курсу

групи ОО – 2м

освітнього ступеня «Магістр»

спеціальності 071

«Облік і оподаткування» _____ Кельман Віталій Дмитрович

Науковий керівник

к.е.н., ст. викл.

_____ Королович Оксана Омелянівна

Робота допускається до захисту:

Завідувач кафедру обліку

і оподаткування та маркетингу

д.е.н., професор

_____ Реслер М.В.

Мукачево - 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	8
1.1. Пізнавальні дослідження організації бухгалтерського обліку в Україні.	8
1.2. Парадигма організації бухгалтерського обліку: генезис наукових підходів.	14
1.3. Розвиток предметно-змістового апарату організації бухгалтерського обліку.	19
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	30
2.1. Місце та значення держави як суб'єкта організації бухгалтерського обліку.	30
2.2. Оцінка поділу державних повноважень регулювання бухгалтерського обліку.	38
2.3. Наукове забезпечення організації бухгалтерського обліку в умовах міжнародної інтеграції.	46
Висновки до розділу 2	62
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАДЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	64
Висновки до розділу 3	79
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87

ВСТУП

Актуальність теми. Євроінтеграційні процеси в Україні відбуваються в умовах системної соціально-економічної кризи. Пошук шляхів виходу з кризи має на меті підвищення ефективності управління економікою як на державному рівні, так і на рівні окремого підприємства. У цій площині ефективність регулювання та організації бухгалтерського обліку, як важливої функції управління, набувають стратегічного значення. Створення сприятливих умов з боку держави для виконання системою бухгалтерського обліку підприємства поставлених завдань є визначальними для запровадження нових підходів до організації бухгалтерського обліку, які відповідають цілям забезпечення сталого розвитку України та сучасним тенденціям світового досвіду у цій сфері. Євроінтеграція обумовлює врахування в цьому процесі кращих облікових практик.

На тлі широкомасштабних перетворень та особливо складних політичних процесів в Україні необхідність обґрунтування напрямів удосконалення регулювання та організації бухгалтерського обліку підприємств визначає пошук альтернативних теорій, що враховують вплив різноманітних факторів і процесів. Зазначене стало викликом та поштовхом до збагачення методології організації бухгалтерського обліку та її впровадження з урахуванням положень інституціональної теорії.

Розширення традиційної методології організації бухгалтерського обліку за рахунок застосування до неї положень теорії інститутів дає ключ до розуміння її проблемних аспектів, дозволяє виявити вплив екзогенних та ендогенних факторів як джерела нелінійного розвитку бухгалтерського обліку в Україні. З іншого боку, послідовний та системний розгляд організації бухгалтерського обліку з урахуванням геополітичних позицій України та участі євроінтеграційному процесі на засадах інституціонального підходу дає можливість визначити стан та особливості національної системи бухгалтерського обліку, виявити чинники та закономірності її розвитку. До нього долучається аналіз історичного шляху реформування бухгалтерського обліку, оцінка особливостей облікових систем різних країн, вивчення

особливостей вітчизняного інституціонального середовища бухгалтерського обліку.

Актуальність теми роботи та коло питань, які потребують наукового осмислення, визначають важливість проведення: комплексного дослідження впливу міжнародної інтеграції, економічних та суспільних процесів, відносин і зв'язків інститутів та суб'єктів у сфері бухгалтерського обліку на розвиток організації бухгалтерського обліку; теоретичного аналізу її онтологічних та методологічних засад; обґрунтування концептуальних інституціональних засад удосконалення регулювання бухгалтерського обліку та організації бухгалтерського обліку підприємств в Україні.

Фундаментальні теоретичні основи організації бухгалтерського обліку закладені в дослідженнях вітчизняних науковців М.Т. Білухи, М.І. Бондара, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, В.М. Жука, З.В. Гуцайлюка, З.-М. В. Задорожнього, С.В. Івахненкова, В.І. Ісакова, Г. Г. Кірейцева, Ю.А. Кузьмінського, Я.Д. Крупки, С.О. Левицької, В.С. Леня, Ю.Я. Литвина, Л.Г. Ловінської, Н. М. Малюги, А.Ш. Маргуліса, В.Б. Моссаковського, М. С. Пушकारа, В.В. Сопка, М.Г. Чумаченка, В. О. Шевчука, В. Г. Швеця, О. Д. Шмігеля, В.А. Шпака.

Наукове осмислення парадигми організації бухгалтерського обліку знаходиться в активному процесі визначення. Доказом тому є існування широкого спектру думок стосовно стану та перспектив розвитку організації бухгалтерського обліку. Не в повній мірі з'ясованими залишаються питання визначення впливу різноманітних факторів на національну систему бухгалтерського обліку, розмежування регулюючих функцій державних та недержавних суб'єктів щодо регулювання бухгалтерського обліку. Недостатня увага приділяється сьогодні питанням впровадження стандартизації бухгалтерського обліку на рівні підприємств, установ та організацій. Актуальність означених питань, врахування впливу широкого спектру інститутів та учасників відносин, які виникають в процесі організації бухгалтерського обліку в умовах динамічних глобальних перетворень,

зумовили вибір теми, об'єкт і предмет дослідження, постановку мети і завдань її роботи.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає у формуванні парадигми організації бухгалтерського обліку, котра враховує зміни, що відбуваються у політичній, економічній, соціальній сферах в умовах інтеграції України у європейський економічний простір; теоретичному обґрунтуванні на її основі концептуальних інституціональних засад удосконалення регулювання бухгалтерського обліку та практичних підходів його організації.

В рамках поставленої мети визначено такі основні завдання:

дослідити розвиток наукового знання про організацію бухгалтерського обліку та довести її предметну самостійність;

довести доцільність застосування інституціонального підходу до аналізу розвитку організації бухгалтерського обліку та обґрунтувати на цій основі міждисциплінарний характер дослідження;

розглянути онтологічні аспекти організації бухгалтерського обліку та оцінити їх на предмет подолання обмеженості сформованих уявлень;

- дослідити в історичній ретроспективі еволюцію організації бухгалтерського обліку в Україні на основі аналізу нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку та діяльності державних органів щодо регулювання бухгалтерського обліку;

визначити форми і способи взаємодії державних органів, підприємств, професійних об'єднань бухгалтерів та аудиторів в процесі реалізації політики

визначити проблемні аспекти та теоретично обґрунтувати пропозиції, спрямовані на удосконалення нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку в контексті міжнародної інтеграції;

розкрити особливості організації бухгалтерського обліку підприємств в умовах постіндустріального етапу розвитку суспільства;

обґрунтувати основні напрями удосконалення внутрішнього інституціонального середовища бухгалтерського обліку підприємств у контексті загальнодержавної політики у сфері бухгалтерського обліку та сформулювати інструментарій його забезпечення.

Наведені цілі та завдання знаходяться у тісному взаємозв'язку й залежності. Включення до кола дослідження теоретичних аспектів організації бухгалтерського обліку, застосування інституціонального та системного підходів дозволяють окреслити основні питання, які мають бути вирішені з метою створення сучасної парадигми організації бухгалтерського обліку в Україні.

Об'єктом дослідження визначено систему регулювання бухгалтерського обліку та систему бухгалтерського обліку підприємства.

Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методологічних, інституціональних та методичних питань організації бухгалтерського обліку в умовах міжнародної інтеграції.

Методи дослідження. Для вирішення наукових завдань і досягнення кінцевої мети дослідження автор спирався на підходи та методи наукового аналізу: інституціональний, системний, емпіричний, структурно-функціональний, порівняльний, ретроспективний, індуктивний, дедуктивний, а також логічні, аналітичні та інші методи. Підходи та методи наукового аналізу застосовані в межах неінституціональної концепції, яка уможливила комплексний підхід до аналізу розвитку організації бухгалтерського обліку в умовах міжнародної інтеграції та узагальнене бачення закономірностей функціонування національної системи бухгалтерського обліку. Інституціональний підхід дав змогу дослідити моделі регулювання бухгалтерського обліку в різних країнах світу та в Україні.

Застосування принципів та методів системного підходу дало можливість визначити рівні ієрархії організації бухгалтерського обліку, підсистеми, елементи та їх зв'язки. Застосування автором емпіричного підходу сприяло здійсненню структурно-функціонального аналізу інформаційного матеріалу та даних опитувань фахівців, діяльність яких пов'язана з бухгалтерським обліком, що дозволило проаналізувати ключові уявлення стосовно організації бухгалтерського обліку. Порівняльний та ретроспективний аналіз дозволили визначити основні форми та тенденції реалізації політики у сфері бухгалтерського обліку України в контексті міжнародного співробітництва. Методи наукової індукції та дедукції допомогли встановити взаємозв'язки,

взаємодії та взаємовплив інститутів та суб'єктів у сфері бухгалтерського обліку й визначенню на цій основі перспектив розвитку організації бухгалтерського обліку.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, матеріали монографій, дисертаційних робіт, наукових періодичних видань, конференцій, електронних ресурсів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо модернізації регулювання бухгалтерського обліку та удосконалення організації бухгалтерського обліку підприємств на засадах інституціонального підходу. Основні теоретичні, методологічні та методичні розробки, викладені у роботі, були використані на ТОВ «Бухгалтерська фірма «ГРОССБУХ», що підтверджено довідкою № 57/19 від 11.10.2019 р.

Структура та обсяг магістерської роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дипломної роботи становить 93 сторінки, 5 таблиць, 3 рисунки. Список використаних джерел налічує 96 найменувань.

ВИСНОВКИ

В магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове рішення наукової проблеми формування наукової парадигми організації бухгалтерського обліку з урахуванням динаміки інституціональних змін у сфері бухгалтерського обліку в контексті євроінтеграційних процесів та удосконалення на цій основі державного регулювання бухгалтерського обліку та організації бухгалтерського обліку підприємств. Висновки, одержані в результаті дослідження, наступні.

Організація бухгалтерського обліку за наявності спільного з іншими науками об'єкту, має відмінний особливий предмет; виробляє наукові знання, які своєю чергою використовуються для отримання нових знань; має специфічні наукові ознаки; вбирає в себе якості головних галузей наукового знання; є результатом інтелектуальної праці, що підтверджує її самостійний науковий статус.

Організація бухгалтерського обліку знаходиться на етапі формування парадигми та вимагає подальшої роботи щодо побудови її теоретичної моделі, котра базується на наявному науковому фундаменті, практичному досвіді господарювання та врахуванні євроінтеграційних процесів, чому сприяє застосування міждисциплінарного підходу. Одержані наукові знання про організацію бухгалтерського обліку із дотриманням міждисциплінарного підходу та залученням категоріального апарату суспільних наук (соціології, політології, права тощо), додержанням історичного принципу, емпіричного підходу дозволили встановити, узагальнити, пояснити тенденції об'єктивних процесів у сфері бухгалтерського обліку з урахуванням впливу різноманітних факторів й процесів та запропонувати на цій основі Концепцію удосконалення регулювання бухгалтерського обліку в умовах інтеграції України до Європейського Союзу.

Одночасно з традиційними підходами до предмету організації бухгалтерського обліку, розвиваються напрями, які ґрунтуються на наукових теоріях, що висвітлюють питання пристосування економічних систем до змін

оточуючого середовища та враховують тенденції розвитку суспільства. Розширення методології дослідження організації бухгалтерського обліку за рахунок дотримання положень інституціональної теорії забезпечило критичний погляд до вивчення організації бухгалтерського обліку; встановлення суперечностей та тенденцій трансформації інститутів у сфері бухгалтерського обліку; врахування сукупності факторів, цивілізаційних закономірностей, національних особливостей як передумов розвитку організації бухгалтерського обліку.

Удосконалення понятійного апарату організації бухгалтерського обліку на засадах положень інституціональної теорії через наукову аргументацію змісту базових понять забезпечило встановлення сучасної наукової парадигми організації бухгалтерського обліку, яка врахує об'єктивні економіко-політичні та соціально-культурні процеси у суспільстві. До таких базових понять запропоновано віднести: інститут у сфері бухгалтерського обліку, інституціональна матриця організації бухгалтерського обліку (вихідна, домінуюча, альтернативна), інституціональне середовище бухгалтерського обліку; інституціональний механізм організації бухгалтерського обліку, інституціональний суб'єкт та агент організації бухгалтерського обліку.

Характерною ознакою національної системи бухгалтерського обліку є відкритість, що з метою забезпечення повноти отриманих результатів щодо визначення її стану та тенденцій розвитку постулює врахування впливу зовнішнього середовища та визначення зворотного впливу на оточуюче середовище. Декомпозиція та аналіз національної системи бухгалтерського обліку із дотриманням інституціонального підходу дозволили уточнити її структуру як сукупність взаємопов'язаних підсистем та їх елементів: системи регулювання бухгалтерського обліку та системи бухгалтерського обліку підприємства. Водночас, дотримання принципів системності викликало необхідність ієрархічного дослідження національної системи бухгалтерського обліку.

В постіндустріальній економіці актуальним є забезпечення взаємодії державних органів та професійних об'єднань бухгалтерів та аудиторів для

спільної роботи щодо регулювання бухгалтерського обліку. Запровадження запропонованої модифікованої моделі взаємодії інституціональних агентів організації бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки створює умови для кооперації зусиль державних органів з діями професійних бухгалтерських організацій та підприємств щодо реалізації політики у сфері бухгалтерського обліку, забезпечуючи синергію їх спільної діяльності, генерацію нових організаційних форматів та формування нових відносин.

Роль загальнодержавної облікової політики в Україні на всіх етапах державності залишається вирішальною, що обумовило спрямованість дослідження на визначення особливостей формування загальнодержавної політики у сфері бухгалтерського обліку та дозволило виділити ключові чинники, які визначають необхідність модернізації регулювання бухгалтерського обліку.

Загальнодержавна політика у сфері бухгалтерського обліку реалізується через створення законодавчих та організаційних передумов впорядкування та удосконалення національної системи бухгалтерського обліку. Аналіз інституціональних змін та інституціонального середовища бухгалтерського обліку дозволив встановити особливості, проблемні аспекти нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та визначити правові імперативи удосконалення інституціонального середовища бухгалтерського обліку, які мають на меті створення передумов проведення ефективної політики у сфері бухгалтерського обліку в контексті євроінтеграційних процесів.

Облікова політика на загальнодержавному рівні як інструмент регулювання бухгалтерського обліку спрямована на створення законодавчих умов для розробки підприємством власної облікової політики. Усунути невідповідності вимог до формування облікової політики підприємства за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку та вирішити питання, які не впорядковані діючим законодавством, пропонується через прийняття Положення про облікову політику підприємства, проект якого розроблено. У цьому контексті в роботі розглянуті: етапи формалізації облікової політики; групування методів оцінки, обліку і процедур, стосовно яких

підприємства мають прийняти рішення при формуванні облікової політики; уточнений перелік елементів облікової політики; методика формування облікової політики підприємства за відсутності в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку і фінансової звітності положень, які конкретно застосовуються до операції, іншої події або умови; структура Типового розпорядчого документу про облікову політику підприємства.

Одним з основних інструментів удосконалення організації бухгалтерського обліку підприємства в контексті загальнодержавної політики у сфері бухгалтерського обліку визначено формування внутрішньої регламентації бухгалтерського обліку. Підвищення ефективності організації бухгалтерського обліку та діяльності облікової служби підприємства, дотримання вимог законодавства щодо ведення бухгалтерського обліку в умовах державного регулювання пропонується постачати за рахунок удосконалення методичного забезпечення застосування положень (стандартів) бухгалтерського обліку

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>